

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

7-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 7 (5) - 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahamatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imam Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanova – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizzon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy

kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti; Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islam akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

"Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzARB muammolari" elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi,
70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Norov Shuxrat Suvonovich</i> МОЛОДЁЖНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В ИНТЕГРАЦИИ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА	9-14
<i>Nazirxo'jayev Muhammadalixo'ja Qosimxo'jayevich</i> 1945-1950-YILLARDA ANDIJON VA FARG'ONA VILOYATLARIDA HARBIY ASIRLARINING QURILISH VA XALQ XO'JALIGI ISHLARIGA JALB ETILISHI TARIXIDAN	15-22
<i>Xujaniyazov Uktam Eshbaevich</i> QORAQALPOG'ISTON DAVRIY MATBUOTINING MUSTAQILLIK YILLARIDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (1991-2018).....	23-27
<i>Toirjonova Ruxsora Shaxobiddinovna</i> SOVET DAVRIDA VAQF MULKLARI TAQDIRI VA DINIY MUASSASALARGA BO'LGAN MUNOSABAT	28-31
<i>Aytmuratova Janilsin, Quvvatova Charos</i> THE ROLE OF THE JADIDS IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL PUBLIC EDUCATION, LITERATURE, AND ART	32-36
<i>Rahimova Zeboxon O'ktam qizi</i> XORAZM HUDUDIDAGI TARIXIY QAL'ALAR REKONSTRUKSIYASIDA 3D MODELLASHTIRISH TEKNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	37-42
<i>Aytmuratov Jalgas, Doshniyazov Raxat</i> QORAQALPOG'ISTON SAN'ATINING TARAQQIYOTIDA TASVIRIY SAN'ATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MANBALARI	43-49

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> O'ZBEKİSTON HUDUDLARIDA SANOATNI RIVOJLANISHI VA AGLOMERATSIYALARNI SHAKLLANISH JARAYONLARI	50-57
<i>Amonov Mehriddin Oromiddinovich</i> TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDAGI RAHBARLIK USLUBLARI	58-63
<i>Shukurov Ikrom Abdurashitovich</i> TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHIDA TURISTIK FIRMA VA TASHKILOTLAR TOMONIDAN SOTILGAN SAYYOHLIK YO'LLANMALARINING TA'SIRINI TAHLIL ETISH	64-69

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Karimbayeva Salomatxon, Mirzaxmedov Abdurashid</i> IJTIMOIY TOLERANTLIKKA TA'RIF	70-74
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUN IQLIMLAR NAZARIYASINING IJTIMOIY-FALSAFIY TAHЛИLI	75-78
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGI KONTEKSTIDA "O'ZBEKİSTON – 2030" STRATEGIYASIDAGI G'OYALARNING IJTIMOIY FALSAFIY TAHЛИLI	79-85

<i>Kubatov Shahobjon</i>	
2016-2024-YILLARDA O'ZBEK JAMIYATI TAFAKKURIDA DAVLATNING IJTIMOIY FUNKSIYALARI TAHLILI	86-96
<i>Abduraxmonov Is'haq, Jurayeva Rayxona</i>	
YOSHLARDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	97-100
<i>Raximova Yulduz Dilmurod qizi</i>	
ISLOM FALSAFASIDA INSON TALQINI	101-104
<i>Achilov Firdavs Nasriddin o'g'li</i>	
YANGI O'ZBEKİSTON YOSHLARI MA'NAVIY QIYOFASINI YUKSALTIRISHDA MAHMUDXO'JA BEHBUDIY TA'LIMOTINING AHAMIYATI	105-108
<i>Mansurov Abdulaziz Akbarjonovich</i>	
DEMOGRAFIK JARAYONLAR, MIGRATSİYA VA URBANİZATSIYANING MADANIYATLARARO DIALOGGA TA'SIRI.....	109-113
<i>Хамдамов Бехзод Хабибович</i>	
ФИЛОСОФИЯ ЛИЧНОСТИ И СУДЬБЫ В «БОБУРНАМЕ»	114-118
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Mamadalieva Naibaxon, Mamadaliyeva Odinaxon</i>	
DAVLAT TILIDA SIFAT VA SERTIFIKATLASH ATAMALARI IZOHLI LUG'ATINI YARATISH ZARURATI	119-125
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дилбар</i>	
ИЗУЧЕНИЕ КОНВЕРГЕНЦИИ ЯЗЫКОВЫХ СРЕДСТВ НА МАТЕРИАЛЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОЗАИЧЕСКОГО ТЕКСТА	126-134
<i>Eshboyev Qahramon Bakir o'g'li</i>	
LEKSIKOGRAFIYADA DARAJALANISH QONUNIYATINING ILMIY-AMALIY AHAMIYATI	135-144
<i>Qodirova Barno Ibragimovna</i>	
O'ZBEK FILOLOGIK TERMINOLOGIYASIDA -IZM QO'SHIMCHASINING ETIMOLOGIK VA MORFOLOGIK TAHLILI.....	145-149
<i>Tursinbaev Ilham Po'latbay o'g'li</i>	
BOLALAR ADABIYOTIDA POEMANING JANRIY XUSUSIYATLARI	150-154
<i>Abdurahmonova Farangiz, Xudoymurodova Xurriyat</i>	
"SAG'RI TERI TILSIMI" FALSAFIY ROMANIDA BOSH QAHRAMON TAQDIRINING BADIY TALQINI	155-158
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Yunusov Xaydarali Muratovich</i>	
YEVROPA ITTIFOQI HUQUQINING ASOSIY PRINSIPLARI	159-168
<i>Zokirov Sherzod</i>	
O'ZBEK XONLIKALARIDA INSON HUQUQLARINING TA'MINLANISHI: FUQAROLAR MUROJAATLARI BILAN ISHLASH VA U BO'YICHA NAZORATNI AMALGA OSHIRISH MISOLIDA	169-176
<i>Жураев Шерзод Юлдашевич</i>	
ПРИМЕНЕНИЯ ПРИНЦИПА ЗАЩИТЫ ДОВЕРИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	177-185

<i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i>	
INSON HUQUQLARIDAN CHEKINISHNI XALQARO STANDARTLARDA TARTIBGA SOLINISHI	186-192
<i>Мадаминова Дилафруз, Авазбекова Диёрахон</i>	
СОПРИКОСНОВЕНИЕ ИСЛАМСКИХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ НОРМ В ВОПРОСАХ РОДИТЕЛЬСКИХ ПРАВ И ОПЕКИ НАД РЕБЁНКОМ	193-202
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i>	
INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	203-209
<i>Mukumov Bobur Meliboy ugли</i>	
ОЦЕНКА РЕГУЛИРУЮЩЕГО ВОЗДЕЙСТВИЯ И ОБЩЕСТВЕННАЯ ЭКСПЕРТИЗА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА, БИЗНЕСА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА	210-214
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i>	
FUNDAMENTAL DIFFERENCES AND ANALYSIS OF THE ORGANIZING PRINCIPLES OF ISLAMIC FINANCE AND TRADITIONAL FINANCE. IN THE EXAMPLE OF ISLAMIC BANKS AND TRADITIONAL BANKS	215-222
<i>Yarlakabov Sherali</i>	
ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA KADRLAR BILAN ISHLASH HUQUQIY ASOSLARINING NAZARIY JIHATLARI	223-228
<i>Боймирзаев Жасурбек Бахтиярович</i>	
ЗНАЧЕНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОПЕРАТИВНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В БОРЬБЕ С НАРКОТИКАМИ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	229-234
<i>Xadiyev Azizbek Kadambayevich</i>	
"IJTIMOIY ADOLAT" TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBI VA XALQARO QONUNCHILIK HUJJATLARIDA TUTGAN O'RNI	235-240
<i>Abulxayrov Rustamxon Ibodullayevich</i>	
PORTLASHDAN KEYIN KO'ZDAN KECHIRISH DAVOMIDA OLINGAN ASHYOVIY DALILLAR BO'YICHA TAYINLANADIGAN PORTLASH-TEXNIK VA PORTLOVCHI MODDALAR EKSPERTIZALARI HAL ETADIGAN MASALALAR	241-249
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhaiyo Tojiyevna</i>	
IJTIMOIY-GUMANITAR YO'NALISH PEDAGOGLARI KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI	250-256
<i>Menglikulov Xayrulla Aliqulovich</i>	
OLIY O'QUV YURTIDA JISMONIY TARBIYANING TASHKILIY SHAKLLARI	257-263
<i>Jurayeva Balxiya Farxod qizi</i>	
ROBOTOTEXNIKA DARSLARIDA STEAM – TA'LIM YONDASHUVINING AHAMIYATI	264-270
<i>Nasridinova Madina Nurullayevna</i>	
ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING BADIY-IJODIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA DOIR TAJRIBA-SINOV ISHLARI NATIJALARI TAHLILI VA SAMARADORLIK DARAJASI	271-275
<i>Charshanbiyev Namaz Maxmatmurodovich</i>	
KASBIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI	276-281

Received: 16 June 2025

Accepted: 5 July 2025

Published: 15 July 2025

Article / Original Paper

THEORETICAL ASPECTS OF THE LEGAL BASIS OF PERSONNEL WORK IN THE BODIES OF INTERNAL AFFAIRS

Yarlakabov Sherali

Ministry of internal affairs

Master of Academy

Abstract. This article analyzes the legal foundations of the personnel work process in internal affairs bodies and their theoretical aspects. In particular, existing legislative norms in the implementation of personnel policy, their role and influence in practice are considered. Also, from a theoretical point of view, such issues as the importance of legal mechanisms in increasing the effectiveness of work with personnel, the selection, placement, and encouragement of highly qualified and patriotic employees are highlighted. This research serves to develop scientifically based proposals for improving the effectiveness of personnel policy of internal affairs bodies.

Keywords: internal affairs bodies, personnel policy, legal foundations, personnel selection, official activities, regulatory legal acts, personnel work, theoretical foundations.

ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA KADRLAR BILAN ISHLASH HUQUQIY ASOSLARINING NAZARIY JIHATLARI

Yarlakabov Sherali

Ichki ishlar vazirligi

Akademiyasi magistri

Annotatsiya. Mazkur maqolada ichki ishlar organlarida kadrlar bilan ishslash jarayonining huquqiy asoslari va ularning nazariy jihatlari tahlil qilinadi. Xususan, kadrlar siyosati amalga oshirilishida mavjud qonunchilik me'yordari, ularning amaliyotdagi o'rni va ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, kadrlar bilan ishslash samaradorligini oshirishda huquqiy mexanizmlarning ahamiyati, malakasi yuqori va vatanparvar xodimlarni tanlab olish, joylashtirish hamda ularni rag'batlantirish kabi masalalar nazariy nuqtai nazaridan yoritiladi. Mazkur tadqiqot ichki ishlar organlarining kadrlar siyosati samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ichki ishlar organlari, kadrlar siyosati, huquqiy asoslar, xodimlar tanlovi, xizmat faoliyati, me'yoriy-huquqiy hujjatlar, kadrlar bilan ishslash, nazariy asoslar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I7Y2025N33>

Kirish. O'zbekiston Respublikasida ichki ishlar organlari tizimi — fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini, jismoniy hamda yuridik shaxslarning mulkini, konstitutsiyaviy tuzumni himoya qilish, jinoyatchilikka qarshi kurashish, shuningdek, huquqbazarliklarning oldini olish va ularni profilaktika qilish vazifasini bajaruvchi davlatning huquqni muhofaza qiluvchi organi hisoblanadi.

Ijtimoiy munosabatlarning rivojlanishi natijasida ichki ishlar organi tizimi faoliyatining turli jihatlari, dastlab jamiyat manfaatini qondirish nuqtai nazaridan ularning strukturasini murakkablashtirilib, huquqiy normativ bazasi takomillashtirilib isloh etildi. Mazkur holatda ichki ishlar organlari tizimi muntazam, doimiy va o'z funksiyasini bajarishda muayyan

ziddiyatli xarakterlarga ega organ hisoblanadi. Ichki ishlar organi faoliyatining huquqiy tartibga solinishi uning harbiylashtirilgan huquqni muhofaza qiluvchi organligi, ya'ni unda ham harbiylik ham fuqarolik belgilari borligini ko'rsatadi. Qayd etilgan ushbu kompleks belgilar, ichki ishlar organlarida xizmat faoliyatini olib borish, ayrim munosabatlarni tartibga solish, umumiy huquqiy normalarni yaratish bilan bog'liq ayrim huquqiy bo'shliq va tizimli yuridik kolliziyalar mavjudligini ko'rsatadi.

Bugungi zamonaviy sharoitda Yangi O'zbekistonda ham ichki ishlar organlarida sifatli va samarali xizmatni tashkil etish zarurati yuzaga keldi. Hozirgi paytda bunday natijaga erishish uchun mamlakatimiz ichki ishlar organlarida asosiy maqsadi mazkur organda xizmatni o'tashni tartibga solishni nazarda tutuvchi adolatli normativ-huquqiy bazani takomillashtirish bo'yicha islohotlar amalga oshirilmoqda. Bunday huquqiy asos dastlab O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 37-moddasida: "O'zbekiston Respublikasining fuqarolari davlat xizmatiga kirishda teng huquqqa egadirlar. Davlat xizmatini o'tash bilan bog'liq cheklovlar qonun bilan belgilanadi" [1] degan norma bilan mustahkamlangan. Ya'ni masalaning konstitutsiyaviy asosi yaratilgan.

Shuningdek, ichki ishlar organlarining faoliyatini tartibga solishni bevosita nazarda tutuvchi "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining qonuni [2] ham muhim sohaviy huquqiy asosiy sanaladi. Ichki ishlar organlari faoliyatining maqsadi, asosiy yo'nalishlari va prinsiplari hamda ishlar organlari xodimlarning asosiy huquq va majburiyatları mustahkamlangani uchun ham bu qonun e'tiborli sanaladi.

Binobarin ichki ishlar organini xalqchil professional tuzilmaga aylantirish hamda aholi bilan yanada yaqin hamkorlikda ishlashga yo'naltirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi davlatimiz rahbarining alohida qarori [3] bilan "Ichki ishlar organlari xodimlarining kasbiy madaniyat va xizmat intizomi Kodeksi"ning qabul qilingani bu boradagi vaziyatni tartibga solib, ushbu yo'nalishdagi mavjud muammolarni hal etishga xizmat qiladi. Mazkur normativ-huquqiy hujjatning ichki ishlar organlarini aholining ishonchli himoyachisi sifatida xalqchil professional tuzilmaga aylantirish, ularning fuqarolar, jamoat tashkilotlari hamda keng jamoatchilik bilan mustahkam hamkorlikda, o'zaro ishonch va hamjihatlik ruhida ishlashni ta'minlash, mahallalar, aholi turar joylari va mamlakatimizning butun hududida qonun ustuvorligi, tinchlik-osoyishtalikni yanada mustahkamlashni nazarda tutgani ahamiyatli hisoblanadi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotda ichki ishlar organlarida kadrlar bilan ishlash huquqiy asoslарining nazariy jihatlarini o'r ganish uchun kompleks yondashuv qo'llanildi. Avvalo, **tahliliy-manbai usul** orqali amaldagi qonunchilik hujjatlari, normativ-huquqiy aktlar hamda ichki ishlar organlarining ichki me'yoriy bazasi tahlil qilindi. Shuningdek, **solishtirma-huquqiy tahlil** orqali xorijiy davlatlardagi kadrlar siyosatiga oid qonunlar bilan taqqoslash ishlari olib borildi.

Tadqiqotda **tarixiy yondashuv** orqali ichki ishlar tizimida kadrlar bilan ishlashning shakllanish va rivojlanish bosqichlari ko'rib chiqildi. **Nazariy tahlil** esa mavjud ilmiy nazariyalar va huquqiy modellarni tahlil qilish orqali amalga oshirildi. Shu bilan birga, **deduktiv va induktiv tahlil usullari** asosida umumiy nazariy xulosalar chiqarildi va amaliyot bilan bog'liq tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tadqiqot natijalari. Bu boroda boshqa davlatlarning tajribalarining ilmiy nazariy tahlili ham e'tiborli hisoblanishi shubhasiz. Ichki ishlar organlarida xizmatni o'tashning ma'muriy-

huquqiy tartibga solinishi masalalariga bag'ishlangan ilmiy tadqiqot ishida Belorus Respublikasi tadqiqotchisi S.Yu.Degonskiy bugungi davrda bu borada samarali natijalarga erishish uchun normativ-huquqiy bazani takomillashtirish masalasini ustuvor vazifa [4], deb hisoblaydi.

Shuningdek, rus olimi M.M.Dikajev ichki ishlar organlari xizmatchilarning huquqni muhofaza qilish bo'yicha xizmatni o'tashni huquqiy tartibga solishning tashkiliy-huquqiy muammolari va metodologik xarakteri[5]ga bag'ishlangan ilmiy ishida davlat xizmati tizimi samaradorligini oshirish hamda uning inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini Konstitutsiya va umume'tirof etilgan xalqaro huquq normalariga mos ravishda himoya qilishda nafaqat davlat va huquqning rolini oshirish yoxud shaxsning jamiyat va davlat ishlaridagi ishtirokini oshirish muhimligi tadqiq etilgan.

Yana bir rossiyalik tadqiqotchi S.S.Kozlovning ichki ishlar organlari kadrlar apparati xodimlari faoliyatini bugungi zamonaviy sharoitda takomillashtirish bo'yicha tarbiyaviy ishlarning tashkiliy-huquqiy jihatlari [6] yo'naliqidagi ilmiy tadqiqotida ichki ishlar organlari kadrlar apparatida tarbiyaviy ishlarni takomillashtirish hamda uning shakl, usul va tarbiyaviy faoliyatini kompleks asosda tahlil etishga e'tibor qaratgan.

Xususan, bizning mamlakatimizda ham ichki ishlar organlarida kadrlar bilan ishslash huquqiy asoslarini ilmiy nazariy jihatdan kompleks tadqiq etishga zarurat mavjud. To'g'ri bir tomonidan qaraganda masalaning konstitutsiyaviy asosi yaratilgan hamda uning amalda ijrosini ta'minlash uchun sohaviy qonun yoxud davlatimiz rahbarining yuqorida nomi qayd etilgan qarori bilan Ichki ishlar organlari xodimlarining kasbiy madaniyat va xizmat intizomi Kodeksi qabul qilingan. Biroq, ichki ishlar organi huquqni muhofaza qiluvchi organ sifatida ham fuqaroviylar harbiylashtirilgan organ bo'lgani sababli ushbu sohani tartibga soluvchi hujjalarda ayrim huquqiy kolliziya borligini nazardan qochirib bo'lmaydi. Ya'ni "Davlat xizmatchisi to'g'risida"gi qonunning qabul qilinishi bu boradagi huquqiy kolliziyasining bartaraf etilishiga xizmat qilishi bilan ahamiyatlari sanaladi.

Shu o'rinda ichki ishlar organlarida kadrlar bilan ishslash huquqiy asoslarining nazariy jihatlarining ahamiyati nimalarda ko'rindi? degan masalaning ahamiyati muhim sanaladi. Mazkur masalani nazariy jihatdan tahlil qilishda biz yuqorida nomi qayd etilgan, davlat rahbarining qarori bilan tasdiqlangan "Ichki ishlar organlari xodimlarining kasbiy madaniyat va xizmat intizomi Kodeksi" asosida tahlil qilamiz. Ma'lumki har qanday normativ-huquqiy hujjat birinchidan, umummajburiy xususiyatga ega bo'ladi, ikkinchidan, muayyan huquq normalarini belgilaydi, uchinchidan, rasmiy ahamiyat kasb etadi. Ushbu kodeks ham aynan shunday xususiyatlarni o'zida mujassam etgani bilan e'tiborli sanaladi.

Kodeks birinchidan, ichki ishlar organlari kadrlari, Ichki ishlar vazirligi, ta'lim muassasalari kursantlari va tinglovchilarining xizmat va xizmatdan tashqari faoliyatida odob-axloq intizomiga qo'yiladigan talablarni belgilaydi. Ichki ishlar organlari kadrlari boshliqlar va xodimlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni hamda ularga nisbatan rag'batlantirish va intizomiy jazo choralar qo'llash masalalarini tartibga soladi. Yana bir muhim jihat ichki ishlar organlarining barcha kadrlari xizmatga qabul qilingan kundan e'tiboran Kodeksning qoida va talablarini bilishi, ularga qat'iy va so'zsiz amal qilishi majburiy hisoblanadi. Shuningdek, har bir kadr egallab turgan lavozimi va amalga oshiradigan faoliyatining xususiyatidan qat'iy nazar ichki ishlar organlari kadrlarining barchasiga birdek tatbiq etiladi.

Ikkinchidan, Kodeks ichki ishlar organlari kadrlarining kasbiy madaniyat qoidalarini ham o'zida mujassam etgan. Xususan ichki ishlar organi tizimi kadrlari kasbiy madaniyat qoidalarining quyidagi asosiy talablariga bo'y sunishga majbur sanaladi:

- odamlar bilan muloqot jarayonida xushmuomala, kamtar va bosiq bo'lish, biron ta shaxs, guruh yoki tashkilotni kamsitmaslik yoki aksincha afzal ko'rmaslik;
- mamlakatimiz va boshqa davlatlar xalqlarining urf-odat va an'analarini hurmat qilish, turli konfessiyalarning madaniy va boshqa xususiyatlarini inobatga olish, ijtimoiy barqarorlik, millatlar va dinlararo hamjihatlikni ta'minlashga yordam berish;
- jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlarini to'liq, xolisona va o'z vaqtida ko'rib chiqish;
- ichki ishlar organlari obro'siga salbiy ta'sir ko'rsatadigan nizoli vaziyatlarni yuzaga keltirmaslik;
- ichki ishlar organlarining faoliyati to'g'risida jamoatchilikni xabardor qilishda rasmiy ommaviy axborot vositalari vakillariga hurmat bilan munosabatda bo'lish, shuningdek, ularning belgilangan tartibda ishonchli ma'lumotlar olishiga yordamlashish;
- o'z xizmat vazifalarini vijdonan, halol va yuksak professional darajada bajarish, rasmiyatchilik, soxtakorlik va suiiste'molchilikka yo'l qo'ymaslik muhim hisoblanadi.

Shuningdek, Kodeks ichki ishlar organlari kadrlari korrupsiyaning har qanday ko'rinishiga qarshi kurashishi va uning profilaktikasiga faollik bilan yordam berishlari shart degan hamda ular xizmat vazifalarini bajarish vaqtida ichki ishlar organlari kadrlarining tashqi ko'rinishi ish sharoiti va xizmat tadbiri xususiyatini e'tiborga olib, aholida ichki ishlar sohasiga nisbatan hurmat uyg'otishi uchun munosib bo'lmog'i lozim, degan normalarni ham o'zida aks ettirgan.

Yana ichki ishlar organlari kadrlari o'z xizmat majburiyatlarini bajarish vaqtida va xizmat kiyimida bo'lganda spirtli ichimliklar iste'mol qilishini taqiqlovchi normalar ham Kodeksda mustahkamlangan. Haqiqatan ham, ichki ishlar organlari xodimlariga o'z xizmat vakolatlarini siyosiy partiyalar, jamoat birlashmalari va ularning tuzilmalari manfaatlarini ko'zlab amalga oshirish taqiqlanishi belgilangan me'yorlar bilan mustahkamlangan.

Kodeksga muvofiq, ichki ishlar organlari xodimlari O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlari, Oliy Majlis palatalarining qarorlari, Prezidentning farmon, qaror va farmoyishlari, shuningdek, Vazirlar Mahkamasining qaror hamda farmoyishlariga, IIVning normativ-huquqiy hujjatlari talablariga rioya etish va ularni bajarish bo'yicha mas'uliyatni zimmasiga oladilar.

Shu bois, Kodeksda ichki ishlar organlari xodimlarining o'z qasamyodiga sodiq qolishi, ularga ishonib topshirilgan qurol-yarog', mol-mulk va texnik vositalarni ehtiyyotkorlik bilan asrash, davlat hamda xizmat sirlarini qat'iy saqlash, murakkab vazifalarni bajarishda hamkasblariga ko'maklashish, xizmat guvohnomalarini belgilangan tartibda saqlash va ulardan faqat xizmat faoliyati doirasida foydalanish, xizmat vakolatlarini suiiste'mol qilmaslik, bilim va kasbiy malakasini uzluksiz rivojlantirib borish, shuningdek, huquqiy madaniyatini oshirib borishga oid talablar ham aniq bayon etilgan.

Darvoqe, ichki ishlar organlari kadrlariga o'z faoliyati davomida yaqin qarindoshchilik yoki quda tomonidan qarindosh bo'lgan shaxslar bilan ichki ishlar organlarida birga faoliyat

ko'rsatishi agar ularning birga xizmat qilishi ulardan birining ikkinchisiga bevosita bo'ysunishiga olib kelsa yoxud ilmiy, ijodiy va pedagogik faoliyatdan boshqa haq to'lanadigan faoliyat bilan mashg'ul bo'lishi hamda tadbirkorlik faoliyatini olib borishini taqiqlovchi normalarning Kodeksda qat'iy belgilanganini nazardan qochirmaslik kerak.

Shuningdek, Kodeksda ichki ishlar organlari boshliqlari va kadrlari o'rtasidagi munosabatlar ham tartibga solingan. Bunda ichki ishlar organlari kadrlarining buyruq hamda topshiriqlarga bevosita va bilvosita bo'ysunuv tartibi huquq va majburiyatlari aniq normalar asosida mustahkamlab qo'yilgan.

Bundan tashqari ichki ishlar organlari kadrlarining kasbiy madaniyat va xizmat intizomini ta'minlashga bag'ishlangan normalarning tartibga solingani Kodeksning ahamiyatini yanada oshirgan. Bunda ichki ishlar organlari kadrlarini rag'batlantirish yoxud ularga nisbatan intizomiy chora qo'llash mexanizmlari batafsil belgilangan. Shu o'rinda ichki ishlar organlari kadrlarining boshliqlarning noqonuniy faoliyati ustidan shikoyat berish tartibining Kodeksda mustahkamlangani tizimda adolatning ustuvor bo'lishiga zamin yaratganini e'tiborli sanaladi. Demak, Kodeksning normativ-huquqiy hujjat sifatida qayd etilgan huquq normalarining belgilanishiga tegishli ikkinchi yo'naliishi ana shulardan iborat ekan.

Kodeksning normativ-huquqiy hujjat sifatidagi uchinchi yo'naliishi bir tomondan u bevosita davlat rahbarining normativ-huquqiy hujjati qarori bilan tasdiqlanganida ko'rinsa, ikkinchidan unda belgilangan barcha normalarning bajarilishi ustidan nazorat ichki ishlar organlari ma'naviy-ma'rifiy ishlar va kadrlar bilan ishslash bo'linmalari tomonidan amalgalashirilishida namoyon bo'ladi.

Xulosalar. Shu nuqtai nazardan xulosa o'rnida aytish mumkinki mamlakatimizda ham ichki ishlar organlarida kadrlar bilan ishslash huquqiy asoslarini ilmiy nazariy tomondan tahlil etishda quyidagi jihatlarni tizimlashtirish va asoslashga e'tibor qaratish lozim hisoblanadi:

- birinchidan, ichki ishlar organlarida xizmat jarayonida davlatning huquqni muhofaza qilish funksiyasi ochiq xarakterga ega bo'lib, u O'zbekistonning konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilishni ta'minlashga yo'naltirilganligi;
- ikkinchidan, O'zbekiston Respublikasining butun hududida egallab turgan lavozimi va joylashgan joyidan qat'iy nazar doimiy va uzlusiz xizmatni olib borish, shuningdek, huquqni muhofaza qilish funksiyasini harbiylashtirilgan xizmatni o'tash (xizmatga qabul qilish va uni o'tashda qasamyod qabul qilish, xizmatchilarining qurol bilan ta'minlanishi, maxsus kiyimlarga ega bo'lish, maxsus unvonlar berilishi va b.q.) hamda harbiy xizmatning (buyruq berish, bo'ysunishning yakka tartibdalik tamoyili) kabi alohida talablarini bajarish;
- uchinchidan, oddiy, kichik, o'rta, katta, oliy lavozimlar tarkibiga tayinlovlarini amalgalashirish, IIB xizmatchilariga maxsus ta'lim darajalarining alohida talab etilishi, jismoniyligi va ruhiy sog'lomlik, xizmatni o'tashning butun davrida axloqiy-etik sifatlarning mavjudligi;
- to'rtinchidan, davlat xizmati tizimida oddiy qonunchilikdan davlat xizmatining boshqa jihatlarini tartibga solish bilan farqlanuvchi (IIB da xizmatni o'tashda mehnat staji va boshqa harbiylashtirilgan xizmatlar, harbiy xizmat va xizmat apparati) bilan bog'liq maxsus qonunchilikning mavjudligi muhim o'rin tutishini tahlil va tadqiq etish muhim hisoblanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar publish, 2023-y. – 22-23-betlar.
2. O'zbekiston Respublikasining 2016-yil 16-sentyabrdagi "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi O'RQ-407-son qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 20-yanvardagi PQ 10-son qarori.
4. Дегонский С.Ю. Административно-правовое регулирование прохождения службы в органах внутренних дел Республике Беларусь. Автореферат докторской диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Минск, 2017. – 24 с.
5. Дикажев М.М. Правовое регулирование прохождения правоохранительной службы сотрудниками органов внутренних дел: проблемы организационно-правового и методологического характера. Автореферат докторской диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. – Санкт-Петербург, 2006. – 55 с.
6. Козлов С.С. Организационно-правовые аспекты деятельности кадровых аппаратов органов внутренних дел по совершенствованию в современных условиях. Автореферат докторской диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Москва, 2000. – 24 с.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

Nº 4 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb
muammolari” elektron jurnali 2020-yil
6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan
davlat ro’yxatiga olingan.**

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy
tumani, Kichik Beshyog’och ko’chasi,
70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog’lanish uchun telefon:
(99) 602-09-84 (telegram).